

Kunnskapsdepartementet

Høringsnotat
forslag til endring i forskrift om utdanningsstøtte
oktober 2021

Innhold

1. Innledning	3
2. Bakgrunn	3
3. Stipend til utvekslingsopphold i Brasil, Russland, India, Kina, Sør-Afrika, Japan eller Sør-Korea	4
4. Endringer i hvilke land hvor det gis lån og stipend til helsefaglige utdanninger og veterinærmedisinutdanning	6
5. Forenklede regler for lån og stipend til utenlandske statsborgere	7
6. Unntak fra krav om 3 måneders utdanning for å beholde eller få utbetalt lån og stipend, for søkere som blir syke og må avbryte utdanningen.....	10
7. Regeltekniske forslag	11
8. Økonomiske og administrative konsekvenser	14
9. Utkast til forskrift om endringer i forskrift om utdanningsstøtte.....	14

1. Innledning

Kunnskapsdepartementet sender med dette på høring forslag til endringer i forskrift av 15. april 2020 om utdanningsstøtte.

Kunnskapsdepartementet foreslår følgende endringer:

- å innføre et stipend for å rekruttere flere studenter til å ta utvekslingsopphold i følgende prioriterte samarbeidsland innenfor høyere utdanning og forskning: Brasil, Russland, India, Kina, Sør-Afrika, Japan og Sør-Korea
- å lage nye geografiske avgrensninger av hvilke land hvor det kan gis lån og stipend til enkelte helsefaglige utdanninger og veterinærmedisinutdanning
- å forenkle regelverket for lån og stipend til utenlandske statsborgere med permanent oppholdstillatelse i Norge
- å gjøre unntak fra kravet om at utdanningen må ha vart i tre måneder for å beholde eller få utbetalt lån og stipend, for søkere som blir syke og må avbryte utdanningen

I tillegg foreslår departementet en rekke regeltekniske endringer som ikke innebærer endringer i bevilgninger til utdanningsstøtteordningene:

- å presisere kravet til ufrivillig arbeidsledighet for å opprettholde status som arbeidstakere for EØS- og EFTA-borgere
- å oppheve overgangsordningen med lån og stipend til statsborgere fra utviklingsland, landene på Vest-Balkan, land i Øst-Europa og Sentral-Asia (kvoteordningen), da denne ikke lenger er i bruk
- å presisere at det er lov om helsepersonell § 48 som regulerer hvilke helsefaglige yrker som er lovregulerte i Norge
- å oppheve overgangsordning for utstyrsstipend for enkelte elever i videregående opplæring, da denne ikke lenger er i bruk
- å presisere beløpet en søker som tar nettstudier i et EØS- land eller i Storbritannia, har rett til å motta

Departementet vil også foreslå enkelte språklige endringer og oppdateringer i forskriften, blant annet som følge av navneendring fra Direktorat for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku) til nytt Direktorat for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), samt oppdaterte årstall og justerte satser. Disse endringene vil bli gjennomført i forbindelse med fastsettelsen av forskriften.

2. Bakgrunn

I [Meld. St. 7 \(2020-2021\) En verden av muligheter – Internasjonal studentmobilitet i høyere utdanning](#) legger regjeringen frem tiltak for å oppnå ambisjonen om at minst halvparten av studentene som avlegger en grad i norsk høyere utdanning, skal ha et studieopphold i utlandet. Regjeringen ønsker både at en høyere andel norske studenter skal ta et utvekslingsopphold i ikke-engelskspråklige land, og at flere skal velge å studere i ett av Norges prioriterte samarbeidsland innenfor høyere utdanning og forskning. Departementet foreslår derfor å innføre et stipend som skal bidra til å rekruttere studenter til å ta utvekslingsopphold i følgende samarbeidsland: Brasil, Russland, India, Kina, Sør-Afrika, Japan eller Sør-Korea.

En rekke yrker i Norge er lovregulerte for å sikre at alle har riktig kompetanse til å kunne utøve slike yrker, for eksempel innenfor helse- og omsorgssektoren. Personer som tar utenlandsk utdanning må derfor søke autorisasjon eller godkjenning for å kunne praktisere disse yrkene i Norge, noe som kan være en omfattende prosess særlig for personer med utdanning fra land utenfor EØS.

Utdanningsstøtteordningens formål er blant annet å sikre samfunnet og arbeidslivet tilgang på kompetanse. Derfor bør de som får lån og stipend til utdanning i utlandet, så langt det er mulig kunne bruke sin utdanning i Norge. I forskrift om utdanningsstøtte er derfor retten til å ta medisinstudium med lån og stipend fra Lånekassen begrenset til medisinstudium som tas i Europa, samt de engelsktalende landene USA, Canada, Storbritannia og Australia. Samtidig finnes det langt flere utdanninger enn bare medisinstudium som krever autorisasjon for å praktisere yrket, inkludert utdanninger hvor det er satt minstekrav til bl.a. lengde og innhold i EUs yrkeskvalifikasjonsdirektiv (ofte omtalt som harmoniserte utdanninger): tannlege-, jordmor-, provisorfarmasøyt- og sykepleierutdanning. I tillegg krever veterinærutdanning også autorisasjon for å utøve yrket i Norge. På samme måte som medisinstudenter i utlandet, kan derfor studenter som tar utdanning innenfor disse fagfeltene utenfor EØS også oppleve vanskeligheter ved autorisasjon i Norge.

En person skal som hovedregel være norsk statsborger for å ha rett til lån og stipend. Det finnes unntak for utenlandske statsborgere som har rett til oppholdstillatelse i Norge, eller som har tatt utdanning i Norge. Utenlandske statsborgere som har permanent oppholdstillatelse i Norge, kan ha rett til lån og stipend, men dette avhenger av hvilket oppholdsgrunnlag søkeren hadde før søkeren fikk permanent opphold.

Sykdom kan under noen omstendigheter gjøre at en student blir nødt til å avbryte utdanningen sin. Samtidig har for eksempel covid-19-pandemien vist et behov for å skape mer økonomisk forutsigbarhet for studenter som blir syke. Avbrudd kan medføre at man ikke får refundert skolepenger, eller man kan allerede ha brukt reisestipendet sitt og reist til studiestedet. Studenter som blir syke kan oppleve en økt belastning på grunn av økonomisk usikkerhet. Lånekassen har en rekke regler for hva man kan få utbetalt eller beholde av lån og stipend ved avbrudd, men det finnes likevel ikke et generelt unntak ved sykdom.

3. Stipend til utvekslingsopphold i Brasil, Russland, India, Kina, Sør-Afrika, Japan eller Sør-Korea

Gjeldende rett

Søkere som tar utveksling i land utenfor Norden som en del av en universitets- og høyskoleutdanning i Norge, får lån og stipend til livsopphold (eksempelvis basislån) på samme vilkår som søkere som tar utdanning i Norge. Disse søkerne får også lån og stipend til reiseutgifter mellom Norge og regionen lærestedet ligger i. Søkere som tar utveksling som en del av en universitets- og høyskoleutdanning, og som betaler skolepenger til lærestedet på mer enn 1 000 kr per semester, får beregnet lån og stipend til skolepenger på samme vilkår som studenter som tar utdanning på master- og ph.d.-nivå. For søkere som ønsker å ta kortere språkkurs, finnes det også et språkstipend, mens studenter som tar eller planlegger å ta en utdanning hvor undervisningen foregår på et annet språk enn engelsk, kan få lån og stipend til lengre språkkurs.

Departementets vurderinger og forslag

Utdanningsstøtten er et sentralt virkemiddel for å tilrettelegge for gjennomføring av utdanning og for å motivere studenter til å ta utdanning. Den norske utdanningsstøtten regnes for å være god sammenlignet med svært mange andre land, særlig når det gjelder lån og stipend til utdanning i utlandet. Andelen studenter som tar utveksling som en del av graden sin, er likevel langt lavere enn regjeringens ambisjoner om at minst halvparten på sikt skal ha vært på utveksling. Regjeringen ønsker at internasjonal mobilitet blir en integrert del av alle studieprogrammer ved norske universiteter og høyskoler. Utveksling kan heve det faglige nivået og kvaliteten på utdanninger ved universiteter og høyskoler i Norge, og gir studenter erfaringer som er nyttige i videre studier og arbeidsliv.

Samtidig oppgir studenter i *Eurostudent-undersøkelsen* fra 2018 økt økonomisk belastning, det å være borte fra familie og venner, samt tap av muligheten for å jobbe ved siden av studiene som de største utenomfaglige hindrene for å ta et utvekslingsopphold i utlandet.¹ Derfor kan endringer i utdanningsstøtteordningene være ett av flere viktige virkemidler som kan stimulere til økt internasjonal studentmobilitet mellom norske og internasjonale utdanningsinstitusjoner.

I Meld. St. 7 (2020–2021) *En verden av muligheter – Internasjonal studentmobilitet i høyere utdanning* ble det varslet at regjeringen vil gjøre endringer i Lånekassens regelverk for å øke mobilitet til prioriterte samarbeidsland innenfor utdanning og forskning. I meldingen ble viktigheten av at flere studenter drar på utveksling til ikke-engelskspråklige land understreket. Departementet foreslår derfor å innføre et stipend for å rekruttere flere studenter til å ta utveksling i utvalgte samarbeidsland. Rekrutteringsstipend skal gis til studenter som tar et utvekslingsopphold som er godkjent som en del av en universitets- og høyskoleutdanning studenten har begynt på i Norge, i følgende land: Brasil, Russland, India, Kina, Sør-Afrika, Japan og Sør-Korea.

Tilrettelagte incentivordninger i utdanningsstøtteordningen, som skal motivere flere studenter til å ta utveksling i utvalgte land, inngår som en del av et bredere og langsiktig institusjonelt samarbeid. Norge har et prioritert samarbeid om høyere utdanning og forskning med flere land. Departementet foreslår i første omgang å begrense retten til stipendet til studenter som tar utveksling i Brasil, Russland, India, Kina, Sør-Afrika, Japan og Sør-Korea. Departementet vil vurdere om det på et senere tidspunkt kan være aktuelt å tilby samme stipend til norske studenter i andre prioriterte land slik som Tyskland og Frankrike, og om ordningen også skal gjelde studenter som tar hele grader i de aktuelle landene.

Departementet mener et stipend i stor grad kan legge til rette for at studenter som ønsker det, kan ta et utvekslingsopphold i de nevnte landene. Departementet foreslår et månedlig stipend på 2 500 kr som kan gis i inntil 10 måneder. Med en månedlig beregning kan stipendet for eksempel gis i tre måneder til et utvekslingsopphold som varer i tre måneder. Det er ingen begrensning på hvor mange ganger en student kan få dette stipendet. For eksempel tar en student to utvekslingsopphold i løpet av ett studieår, vil vedkommende ha rett til stipendet for begge utvekslingsoppholdene. For studenter som avbryter utdanningen, skal utvekslingsoppholdet ha vart i minst tre måneder for at stipendet kan beholdes, jf. [forskrift om utdanningsstøtte § 47](#). Stipendet skal ikke behøvsprøves etter kapittel 12 i forskriften.

I tråd med omtale av saken i Meld. St. 7 (2020–2021), foreslår departementet å finansiere stipendet ved å redusere antall utenlandske institusjoner som gir rett til utvidet lån og stipend til dekning av

¹ [Hva hindrer studenter i å dra på utveksling? - SSB](#)

skolepenger etter [forskrift om utdanningsstøtte § 89](#), tidligere omtalt som tilleggsstipend². Forslaget innebærer at antallet institusjoner reduseres til 75 institusjoner fra og med studieåret 2022–2023. Institusjoner som ikke lenger omfattes av § 89, vil fremdeles kunne være omfattet av det øvrige regelverket for utdanning utenfor Norge. Studenter som har begynt på en utdanning med rett til lån og stipend etter forskrift om utdanningsstøtte § 89 før studieåret 2022–2023, berøres ikke av forslaget. Disse studentene vil ha rett til å fullføre utdanningen med lån og stipend etter forskrift om utdanningsstøtte § 89 selv om utdanningsinstitusjonen ikke lenger omfattes av denne bestemmelsen.

Departementets forslag

Departementet foreslår å innføre et ikke-behovsprøvd stipend for søkere som tar utveksling i Brasil, Russland, India, Kina, Sør-Afrika, Japan eller Sør-Korea. Se kapittel 9 for forslag til endringer i § 47 tredje ledd og ny § 92 a.

4. Endringer i hvilke land hvor det gis lån og stipend til helsefaglige utdanninger og veterinærmedisinutdanning

Gjeldende rett

Etter [forskrift om utdanningsstøtte § 35](#) bokstav d, gir ikke medisinutdanning utenfor Europa, USA, Canada og Australia rett til lån og stipend. Det er ingen geografisk begrensning for hvor en søker kan ta utdanninger med lån og stipend fra Lånekassen, som leder frem til de harmoniserte yrkene tannlege, jordmor, provisorfarmasøyt og sykepleier. Det er heller ikke regulert i hvilke land veterinærmedisinutdanning gir rett til lån og stipend.

Departementets vurderinger og forslag

Departementet mener det er viktig å sikre at utdanning det gis lån og stipend til, gir den enkelte student kompetanse som både samfunnet og arbeidslivet får nytte av, jf. [utdanningsstøtteloven § 1](#). Kandidater som får lån og stipend til å gjennomføre en utdanning i utlandet, skal så langt det er mulig kunne bruke sin utdanning når de kommer tilbake til Norge.

Lege, tannlege, jordmor, provisorfarmasøyt og sykepleier er lovregulerte yrker, og for å sikre at alle har riktig kompetanse til å utøve disse yrkene, kreves det autorisasjon fra Helsedirektoratet for å arbeide i Norge. For å få autorisasjon, skal utdanning fra utlandet vurderes mot den som tilbys i Norge. Hva som legges vekt på i denne vurderingen, vil variere avhengig av hvor utdanningen tas. Gjennom EUs yrkeskvalifikasjonsdirektiv er det satt minstekrav til innholdet i utdanninger som leder frem til yrkene lege, tannlege, jordmor, provisorfarmasøyt og sykepleier, ofte omtalt som harmoniserte utdanninger. Formålet med direktivet er å sikre mobilitet på tvers av landegrensene innenfor EØS, og at kompetanse en person har tilegnet seg i et land, kan tas i bruk i et annet land. Direktivet ble også tatt inn i EFTA-konvensjonen, og derfor er også Sveits omfattet av ordningen om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner. Harmoniseringen innebærer at utdanninger som gir autorisasjon i studielandet, skal gi autorisasjon i et annet land som er omfattet av direktivet. Søkere som studerer i et annet EØS-land eller Sveits, kan derfor være forholdsvis trygge på at utdanning som leder frem til disse fem yrkene gir autorisasjon i Norge.

² [Meld. St. 7 \(2020–2021\), s. 113](#)

Fordi både legeyrket og de andre helsefaglige yrkene som er nevnt er harmoniserte, og autorisasjonsprosessen er sammenlignbar, mener departementet at samtlige utdanninger som fører til disse yrkene skal reguleres likt i utdanningsstøtteregelverket. Vanskeligheter med å få autorisasjon og dermed kunne praktisere yrket i Norge, gir god grunn til å revurdere avgrensingene knyttet til hvor man kan få lån og stipend til å ta utdanninger innenfor disse fagfeltene. På bakgrunn av dette mener departementet at søkere som tar de ovennevnte utdanningene i et EØS-land eller Sveits, fremdeles skal ha rett til lån og stipend.

Basert på faglige råd, mener departementet at disse utdanningene fremdeles skal gi rett til lån og stipend også i Storbritannia, USA, Canada, Australia, og at New Zealand også skal inkluderes. Dette begrunnes blant annet i tett samarbeid mellom læresteder og fagmiljøer i disse landene og Norge. Med disse nye geografiske avgrensningene vil studenter som planlegger å ta utdanning som leder frem til disse fem yrkene kun få støtte dersom det tas i EØS-landene, Sveits og Storbritannia, USA, Canada, Australia og New Zealand. Dette innebærer en avgrensning mot enkelte land i Europa der søkere i dag kan få lån og stipend til å ta slik utdanning, men fremover ikke lenger vil ha rett til lån og stipend.

Etter gjeldende regler er det ingen geografisk begrensning for hvor en søker kan ta veterinærmedisinutdanning med lån og stipend fra Lånekassen. Den samme problematikken knyttet til autorisasjon gjør seg imidlertid gjeldende for veterinærmedisin som for de ovennevnte helsefaglige utdanningene. Departementet mener veterinærmedisinutdanning kun bør gi rett til lån og stipend i land der studenter kan være rimelig trygge på at de får autorisasjon i Norge etter fullført utdanning, og mener derfor at veterinærmedisin kun skal gi rett til lån og stipend i EØS, Sveits, Storbritannia, USA, Canada, Australia og New Zealand.

Endringen vil ikke innebære at søkere som i dag er i gang med en utdanning, vil miste retten til lån og stipend. Disse søkerne vil fremdeles ha rett til lån og stipend til å fullføre utdanningen sin i tråd med de vilkårene som lå til grunn da de startet utdanningen. Forslaget innebærer ingen endring i hvor en student kan ta utvekslingsopphold som er en godkjent del av en utdanning som gir rett til lån og stipend.

Departementets forslag

Departementet foreslår at kun jordmor-, medisin-, provisorfarmasøyt-, sykepleier- eller tannlegeutdanning som tas i EØS-land, Sveits, Storbritannia, USA, Canada, Australia og New Zealand, skal gi rett til lån og stipend. Departementet foreslår den samme geografiske begrensningen for veterinærmedisinutdanning. Søkere som er i gang med en helsefaglig utdanning eller en veterinærmedisinutdanning i et land som etter forslaget ikke lenger vil gi rett til lån og stipend, vil ha rett til å fullføre denne utdanningen med lån og stipend fra Lånekassen.

Se kapittel 9 for forslag til endring i § 35 bokstav d.

5. Forenklede regler for lån og stipend til utenlandske statsborgere

Gjeldende rett

Etter [forskrift om utdanningsstøtte § 6](#) skal en søker som hovedregel være norsk statsborger for å ha rett til lån og stipend. Utenlandske statsborgere har likevel rett til lån og stipend til utdanning i Norge hvis de har lovlig oppholdstillatelse i Norge og hvis de oppfyller vilkårene i forskrift om utdanningsstøtte § 7.

Bestemmelsen gir utenlandske statsborgere rett til lån og stipend til utdanning i Norge på samme vilkår som norske statsborgere dersom de har oppholdstillatelse på grunn av behov for beskyttelse, sterke menneskelige hensyn eller særlig tilknytning til riket, familietilknytning til EØS-borger, familieinnvandring med norsk eller utenlandsk statsborger, som har et annet oppholdsgrunnlag i Norge enn studier eller søkeren har oppholdstillatelse på grunn av ekteskap med norsk statsborger.

Søkere som i en opptjeningsperiode på minst tre år har gjennomført utdanning tilsvarende minst tre års fulltidsutdanning, har også rett til lån og stipend. Opptjeningstiden skal tas sammenhengende like før perioden med lån og stipend, men det er likevel et unntak for et opphold i inntil ett år ved sykdom eller fødsel. Søkere som i en opptjeningsperiode på minst to år har hatt fulltidsarbeid, oppholdstillatelse som arbeidstaker, vært bosatt i og betalt skatt til Norge, har også rett til lån og stipend. Det er ikke gjort unntak for sykdom eller fødsel i kravet til at opptjeningstiden skal være sammenhengende for denne gruppen.

Utenlandske statsborgere med permanent oppholdstillatelse har rett til lån og stipend dersom den permanente oppholdstillatelsen er gitt på bakgrunn av beskyttelse, sterke menneskelige hensyn, særlig tilknytning til riket eller familieinnvandring. Etter [utlendingsloven § 62](#) er hovedregelen for å få permanent oppholdstillatelse at personen har oppholdt seg i Norge i minst tre år. For noen midlertidige oppholdsgrunnlag kreves det opphold i Norge i minst fem år. I tillegg skal utlendingen som søker permanent oppholdstillatelse, ha hatt midlertidige oppholdstillatelser som danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse, og fremdeles oppfylle vilkårene for den gitte midlertidige oppholdstillatelsen.

Departementets vurderinger og forslag

Formålet med utdanningsstøtteordningen er blant annet å sikre det norske samfunnet og arbeidslivet tilgang på kompetent arbeidskraft. For at dette formålet skal nås, skal mottakeren av lån og stipend ha en viss tilknytning til Norge, slik at det er sannsynlig at vedkommende vil benytte seg av sin kompetanse i Norge når utdanningen er gjennomført.

I regjeringens integreringsstrategi *Integrering gjennom kunnskap*³ fremgår det at hovedutfordringen på integreringsområdet er lavere sysselsetting, lavere jobbsikkerhet og høyere ledighet, noe som kan forklares med at mange mangler den kompetansen som det norske arbeidslivet etterspør. Et hovedgrep i strategien er derfor satsing på utdanning, kvalifisering og kompetanse for å bidra til at flere får den kompetansen som både de selv og samfunnet trenger. Utdanningsstøtte kan være et viktig virkemiddel til å oppnå dette.

Permanent oppholdstillatelse i Norge

Siden det etter forskrift om utdanningsstøtte § 7 bare er utvalgte oppholdsgrunnlag som gir en person med permanent oppholdstillatelse rett til lån og stipend, er det enkelte personer med permanent oppholdstillatelse som ikke har rett til lån og stipend. Personer som i dag har permanent oppholdstillatelse, men som ikke er omfattet av forskrift om utdanningsstøtte § 7, er i all hovedsak personer med arbeid som grunnlag for sin permanente oppholdstillatelse. Flere typer midlertidige oppholdstillatelser på grunn av arbeid gir likevel ikke rett til permanent oppholdstillatelse, for eksempel sesongarbeid eller arbeid som gjest i landbruk. Omfattet av rett til permanent oppholdstillatelse er heller ikke borgere fra utenfor EØS med oppholdstillatelse for å yte tjenester

³ <https://www.regjeringen.no/contentassets/519f5492da984d1083e8047011a311bd/regjeringens-integreringsstrategi-2019-22.pdf>

som utsendt arbeidstaker eller selvstendig oppdragstaker eller personer med oppholdstillatelse for studier og for vitenskapelig, religiøs eller kulturelt formål, eksempelvis oppholdstillatelse til au pair.

Departementet mener at slike avgrensninger i hvem som har rett til permanent oppholdstillatelse i Norge, er med på å sikre en tilstrekkelig tilknytning til Norge for å ivareta utdanningsstøtteordningens formål. Departementet foreslår derfor at permanent oppholdstillatelse skal være grunnlag for rett til lån og stipend, uavhengig av hva som ligger til grunn for den permanente oppholdstillatelsen. En slik endring vil også forenkle saksbehandlingen i Lånekassen, og gjøre regelverket mer forutsigbart og forståelig for allmenheten.

Fortsatt oppholdstillatelse i Norge på selvstendig grunnlag

Personer som har hatt oppholdstillatelse på grunn av familieinnvandring med ektefelle eller samboer (referanseperson), kan ha rett til lån og stipend. Dersom samlivet opphører, kan søkeren i visse tilfeller få fortsatt oppholdstillatelse i Norge på selvstendig grunnlag, jf. [utlendingsloven § 53](#). Oppholdstillatelsen kan gis til borgere fra utenfor EØS når samlivet er opphørt på grunn av referansepersonenes død, eller fordi samlivet er opphørt og det er grunn til å anta at søkeren eller eventuelle barn har blitt mishandlet i samlivsforholdet. En slik midlertidig oppholdstillatelse danner også grunnlag til permanent oppholdstillatelse. Søkere som får oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag, er i dag ikke omtalt i forskrift om utdanningsstøtte § 7, men vil likevel ha tilsvarende tilknytning til Norge som andre søkere som får lån og stipend på bakgrunn av familieinnvandring. Departementet foreslår derfor at søkere som har oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 53, skal ha rett til lån og stipend.

Opphold i opptjeningsperioder grunnet sykdom eller fødsel

Rett til lån og stipend på bakgrunn av fulltidsarbeid eller gjennomført utdanning, krever at arbeidet eller utdanningen har vart i en sammenhengende opptjeningsperiode like før personen søker om lån og stipend. For arbeid kreves det en opptjeningsperiode på to år, og for utdanning kreves det tre år. Personer som har utdanning som grunnlag for rett til lån og stipend, kan ha et opphold på inntil ett år på grunn av sykdom eller fødsel, uten at den sammenhengende opptjeningsperioden anses avbrutt. Oppholdet kan for eksempel bestå av flere sykdomsperioder, så lenge de til sammen ikke overstiger ett år. Det er ikke gitt en tilsvarende adgang til opphold i opptjeningsperioden for personer som søker lån og stipend på grunnlag av arbeid. Departementet ser ingen grunn til at unntaket for opptjeningsperioden på grunn av sykdom og fødsel ikke skal gjelde også for opptjeningsperioden på grunnlag av fulltidsarbeid. Departementet foreslår derfor at det skal gjøres unntak for sykdom og fødsel også for personer som har opptjeningsperiode gjennom arbeid, tilsvarende unntaket som gjelder for personer som har opptjeningsperiode gjennom utdanning.

Slik unntaket ved fødsel og sykdom i opptjeningsperioden med utdanning nå er formulert i forskrift om utdanningsstøtte, omfatter det tilsynelatende kun perioden mellom opptjeningsperioden og perioden med lån og stipend, ikke i løpet av selve opptjeningsperioden. Praksis i Lånekassen er å godta opphold på grunn av sykdom eller fødsel selv om oppholdet inntreffer i løpet av treårsperioden med utdanning. Departementet foreslår at ordlyden bør endres, slik at det tydelig kommer frem at også opphold underveis i opptjeningsperioden, godtas.

Krav om å være bosatt i Norge under opptjeningsperioden ved gjennomført utdanning i Norge

For søkere som har rett til lån og stipend på grunn av tidligere gjennomført utdanning i Norge, foreslår departementet å presisere at studenten skal være bosatt i Norge i opptjeningsperioden. Søkere

som i opptjeningstiden tok utdanning på nett ved et norsk lærested mens vedkommende oppholdt seg i utlandet, skal ikke omfattes av bestemmelsen. Departementet vurderer at en søker som tar et nettstudium i Norge, uten å være bosatt her, ikke har den samme tilknytningen til Norge som en som både er bosatt og tar utdanning her.

Departementet foreslår at

- søkere som har permanent oppholdstillatelse i Norge, skal ha rett til lån og stipend etter § 7, uavhengig av grunnlaget for den permanente tillatelsen
- søkere som har oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 53, skal ha rett til lån og stipend
- søkere som har opptjeningstid gjennom arbeid, får unntak ved opphold som følge av sykdom og fødsel
- søkere som har opptjeningstid gjennom utdanning, får unntak som følge av opphold også underveis i opptjeningstiden ved sykdom og fødsel
- søkere som har opptjeningstid gjennom utdanning, skal ha vært bosatt i Norge i opptjeningstiden

Se kapittel 9 for forslag til endringer i § 7.

6. Unntak fra krav om 3 måneders utdanning for å beholde eller få utbetalt lån og stipend, for søkere som blir syke og må avbryte utdanningen

Gjeldende rett

Etter [forskrift om utdanningsstøtte § 47](#) mister en student eller elev retten til lån og stipend fra det tidspunktet utdanningen avbrytes. Dette gjelder også søkere som blir syke. Dette innebærer at søkere som avbryter utdanningen *etter* at lån og stipend er utbetalt, kan beholde det lånet og stipendet som er gitt inntil det tidspunktet utdanningen avbrytes. Hvis lån og stipend ikke er utbetalt, skal utdanningen ha vart i minst tre måneder før avbruddet for at søkeren kan få utbetalt lån og stipend. Hvis utdanningen har vart i minst tre måneder før avbruddet, beholder også søkeren lån og stipend til skolepenger hvis skolepenger er betalt og ikke kan refunderes, lån og stipend til reiser hvis søkeren har reist til lærestedet, samt tilleggsstipend til spesielt tilrettelagt ingeniør- og økonomiutdanning i Frankrike og Tyskland, jf. § 47 tredje ledd.

Departementets vurderinger og forslag

Departementet mener at det er rimelig å gjøre unntak fra kravet om tremåneders varighet hvis søkeren må avbryte utdanningen på grunn av sykdom. Det er ikke ønskelig at studenter som blir syke, skal bli økonomisk skadelidende. I slike situasjoner bør søkeren derfor beholde eller få utbetalt lån og stipend frem til avbruddstidspunktet, uavhengig av hvor lenge utdanningen har vart.

Søkere som avbryter utdanningen på grunn av sykdom, bør også beholde eller få utbetalt de halvårlige ytelsene: lån og stipend til skolepenger og reiser, samt tilleggsstipend til spesielt tilrettelagt ingeniør- og økonomiutdanning i Frankrike og Tyskland. Forutsetningene for å beholde eller få utbetalt disse lånene og stipendene foreslås å være like de gjeldende forutsetningene for søkere som avbryter en utdanning etter tre måneder, jf. forskrift om utdanningsstøtte § 47 tredje ledd. Dette innebærer at for å beholde eller få utbetalt lån og stipend til skolepenger, skal søkeren ha betalt skolepenger som ikke blir refundert fra lærestedet. For å beholde eller få utbetalt lån og stipend til reiser, skal søkeren ha reist til lærestedet. Sykdomsperioden skal ha oppstått etter at

Lånekassen har fått søknad om lån og stipend, på samme måte som ved omgjøring til sykestipend for søkere som er syke, jf. forskrift om utdanningsstøtte § 38 første ledd bokstav b.

Departementets forslag

Departementet foreslår at søkere som avbryter utdanningen på grunn av sykdom, skal beholde eller få utbetalt lån og stipend frem til avbruddstidspunktet, uavhengig av hvor lenge utdanningen har vart. Søkerne vil med dette forslaget også ha rett til å beholde eller å få utbetalt de halvårslige ytelsene: lån og stipend til skolepenger og reiser og tilleggsstipend etter forskrift om utdanningsstøtte § 94. Forutsetningen for at lån og stipend til skolepenger og reiser beholdes eller utbetales, er imidlertid at søkeren henholdsvis har betalt skolepenger som ikke blir refundert fra lærestedet og at søkeren har reist til lærestedet. Sykdomsperioden skal ha oppstått etter at Lånekassen har fått søknaden om lån og stipend.

Se kapittel 9 for forslag til endringer i § 47.

7. Regeltekniske forslag

Endringene som er beskrevet her, vil ikke medføre budsjettkonsekvenser.

7.1 Lån og stipend til arbeidstakere fra EØS- eller EFTA-land og deres familiemedlemmer som tar utdanning i Norge eller utlandet

Gjeldende rett

Etter [forskrift om utdanningsstøtte § 8](#) første ledd har en statsborger fra EØS- eller EFTA-land som er arbeidstaker i Norge, rett til lån og stipend på samme vilkår som norske statsborgere. Søkere som fortsetter å arbeide mens de tar utdanning, beholder sin status som arbeidstaker. Søkere som slutter å arbeide når de starter i utdanning, er i utgangspunktet ikke lenger arbeidstakere. Søkere som slutter å arbeide, men som starter i en utdanning som har faglig sammenheng med det tidligere arbeidet, beholder likevel sin status som arbeidstaker. En søker som blir arbeidsledig, beholder også sin status som arbeidstaker dersom søkeren ble ufrivillig arbeidsledig på grunn av generelle endringer i arbeidsmarkedet.

Departementets vurderinger og forslag

Retten til utdanningsstøtte for EØS-arbeidstakere i Norge bygger på EØS-arbeidstakeres rett til likebehandling med norske borgere når det gjelder sosiale fordeler, se forordning (EU) nr. 492/2011 om fri bevegelse av arbeidstakere. Retten til utdanningsstøtte til arbeidstakere som av ulike årsaker slutter å arbeide når de går over i utdanning, er utviklet gjennom EU-domstolens praksis. Regelen om at en søker beholder sin status som arbeidstaker dersom vedkommende blir ufrivillig arbeidsledig, har paralleller til direktiv 2004/38/EF (unionsborgerdirektivet), artikkel 7 (3) bokstav d.

Det avgjørende for om søkeren beholder sin status som arbeidstaker, er om arbeidsledigheten er ufrivillig eller ikke. Tilfeller der vedkommende på eget initiativ har sluttet i arbeidet, eller er blitt sagt opp på grunn av forhold vedkommende selv er skyld i, anses ikke som ufrivillig arbeidsledighet. For å få frem at arbeidsledigheten skulle skyldes forhold utenfor søkerens kontroll, har gjeldende ordlyd i forskrift om utdanningsstøtte § 8 første ledd tredje punktum et krav om at den ufrivillige arbeidsledigheten skal skyldes generelle endringer i arbeidsmarkedet. Departementet mener denne formuleringen har et uklart innhold, og at den ikke er nødvendig for å skille mellom frivillig og ufrivillig arbeidsledighet. Den liknende regelen i artikkel 7 (3) bokstav d i direktiv 2004/38/EF

(unionsborgerdirektivet) har heller ikke en slik formulering om generelle endringer i arbeidsmarkedet. Kravet foreslås derfor fjernet.

Departementets forslag

Departementet foreslår å fjerne kravet om at ufrivillig arbeidsledighet som grunnlag for rett til utdanningsstøtte som EØS- og EFTA-borgere, må skyldes generelle endringer i arbeidsmarkedet.

Se kapittel 9 for forslag til endring i § 8.

7.2 Avvikling av bestemmelser om lån og stipend til statsborgere fra utviklingsland, landene på Vest-Balkan, land i Øst-Europa og Sentral-Asia (kvoteordningen)

Gjeldende rett

Etter [forskrift om utdanningsstøtte § 14](#) har en statsborger fra utviklingsland, landene på vest-Balkan, land i Øst-Europa og Sentral-Asia (kvoteordningen) som senest vårsemesteret 2016 begynte på en utdanning i kvoteordningen, rett til lån og stipend til å fullføre utdanningen etter vilkårene som fremgår av sjette del i forskrift om tildeling av utdanningsstøtte for undervisningsåret 2019–2020.

Departementets vurderinger og forslag

Kvoteordningen har blitt gradvis avviklet siden 2016. Det har ikke blitt tatt opp nye studenter i denne ordningen fra og med høstsemesteret 2016. Kvoteordningen har gitt aktuelle søkere rett til lån og stipend i maksimalt sju år. For en søker som begynte utdanningen i studieåret 2015–2016, vil dette gi rett til lån og stipend til og med studieåret 2021–2022. Derfor mener departementet at reglene kan fjernes fra forskriften fra og med studieåret 2022–2023.

Departementets forslag

Studenter som senest våren 2016 påbegynte en utdanning under kvoteordningen, har fått anledning til å fullføre denne med lån og stipend fra Lånekassen. Det er ikke lenger grunn til å opprettholde ordningen. Departementet foreslår derfor å oppheve bestemmelsene om kvoteordningen fra og med studieåret 2022–2023.

Se kapittel 9 for forslag til opphevelse av § 14.

7.3 Presisering av hva som menes med lovregulert helsefaglig yrke

Gjeldende rett

Etter [forskrift om utdanningsstøtte § 35](#) bokstav c gis det ikke lån og stipend til helsefaglig utdanning i et fagområde som ikke er lovregulert helsefaglig yrke i Norge.

Departementets vurderinger og forslag

Hvilke helsefaglige yrker som er lovregulerte, er regulert etter [lov om helsepersonell § 48](#). Det er i denne bestemmelsen 29 helsefaglige yrker som har beskyttede titler og som krever autorisasjon for å kunne utøve yrket i Norge, blant annet lege, sykepleier, psykolog og tannlege. Ifølge Ot.prp. nr. 13 (1998-99) er hovedformålet med autorisasjonsordningen å ivareta pasienters sikkerhet. Autorisasjonsordningen skal sikre at helsepersonellet har nødvendige kvalifikasjoner til å inneha en bestemt yrkesrolle. Under yrkesutøvelsen skal autorisasjonen være en sikkerhet for at helsepersonell med en bestemt tittel har en bestemt type kompetanse. Dette innebærer at helsepersonell som anvender en beskyttet tittel, har en felles utdanningsbakgrunn. Helsefaglige utdanninger som ikke reguleres etter denne bestemmelsen, gir ikke rett til lån og stipend, og derfor

mener departementet at bestemmelsen bør presiseres med en henvisning til helsepersonelloven § 48.

Departementets forslag

Departementet foreslår å presisere hvilke helsefaglige yrker som er lovregulert gjennom en henvisning til lov om helsepersonell § 48, og som dermed gir rett til lån og stipend.

Se kapittel 9 for forslag til endringer i § 35 bokstav c.

7.4 Oppheving av overgangsordning for utstyrsstipend for enkelte elever i videregående opplæring

Gjeldende rett

Etter forskrift om utdanningsstøtte § 50 andre ledd har, i en overgangsperiode, elever i Vg2 og Vg3 i følgende programområder rett til utstyrsstipend etter satsene for følgende utdanningsprogram:

- a. *aktivitør* regnes som helse- og oppvekstfag
- b. *transport og logistikk og mediedesign* regnes som teknikk og industriell produksjon
- c. *anleggsgartner* regnes som naturbruk
- d. *medieproduksjon og informasjonsteknologi* regnes som informasjonsteknologi og medieproduksjon

Departementets vurderinger og forslag

Utstyrsstipendordningen etter forskrift om utdanningsstøtte § 50 andre ledd ble innført i forbindelse med overgangsperioden til ny tilbudsstruktur i videregående opplæring, som ble fasett inn gradvis fra høsten 2020. Fra høsten 2022 vil alle elever i videregående opplæring følge ny tilbudsstruktur.

Departementet mener derfor at overgangsordningen for utstyrsstipend i § 50 andre ledd kan fjernes fra og med studieåret 2022–2023 uten noen konsekvenser for søkere.

Departementets forslag

Departementet foreslår å fjerne bestemmelsen om utstyrsstipend som gjelder enkelte elever i en overgangsperiode, da overgangsperioden vil være fullført.

Se kapittel 9 for forslag til opphevelse av § 50 andre ledd.

7.5 Dekning av skolepenger til nettstudier i et EØS-land eller i Storbritannia

Gjeldende rett

Etter forskrift om utdanningsstøtte § 87 andre ledd og § 88 femte ledd har en søker som tar en utdanning som bare foregår på nett ved et lærested i et annet EØS-land enn Norge, og som omfattes av § 28, rett til lån til dekning av skolepenger på inntil 68 136 kr i studieåret 2021–2022. Etter § 28 gjelder også denne retten søkere som er i gang med en gradstudium på nett ved et lærested i Storbritannia, og som begynte på denne utdanningen innen 31. desember 2020, dvs. utløpet av overgangsperioden som ble avtalt mellom EFTA-landene og Storbritannia som følge av at Storbritannia trer ut av EU. Søkeren har ikke rett til andre lån og stipend.

Etter forskrift om utdanningsstøtte § 89 om dekning av skolepenger i universitets- og høyskoleutdanning ved utvalgte læresteder i land utenfor Norden, fremgår ikke den samme presiseringen om beløp til dekning av skolepenger til nettstudier i EØS land utenom Norge.

Etter forskrift om utdanningsstøtte §§ 86 og 87 får søkere som får støtte fra andre til skolepenger til utdanning i Norge og Norden, redusert lån til skolepenger. Etter forskrift om utdanningsstøtte § 90 får søkere som får støtte fra andre til skolepenger i land utenfor Norden, redusert lån og stipend til skolepenger. Lånet reduseres først, deretter stipendet.

Departementets vurderinger og forslag

Beløpet en søker har rett på når personen tar nettstudier ved et lærested i et annet EØS-land enn Norge, praktiseres likt både i forskrift om utdanningsstøtte §§ 87, 88 og 89. Departementet foreslår derfor at beløpet reguleres i en egen bestemmelse, slik at det både fremgår tydelig at beløpet gjelder for alle tre bestemmelser, samt at gjentakelser i forskriften unngås.

Beregningen av lån og stipend til skolepenger for søkere som får støtte til skolepenger fra andre, er den samme uavhengig av om utdanningen tas i Norge, Norden eller utenfor Norden. For å unngå gjentakelser i forskriften, foreslår departementet å regulere reduksjonen i lån og stipend til skolepenger i én bestemmelse.

Departementets forslag

Departementet foreslår at lån til skolepenger til nettstudier ved et lærested i et annet EØS-land enn Norge reguleres i én felles bestemmelse. Departementet foreslår også at regulering av reduksjon i lån og stipend til skolepenger for søkere som får lån og stipend til skolepenger etter forskriftens del 3, reguleres i gjeldende § 90. Det foreslås derfor at "utenfor Norden" fjernes fra bestemmelsens tittel.

Se kapittel 9 for forslag til ny § 89 a, samt endringer i gjeldende §§ 46, 86, 87, 88- og 90.

8. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene i kapittel 3–6 innebærer realitetsendringer med budsjetteffekt, og krever bevilgningsvedtak i Stortinget. Se Prop. 1 S (2021–2022) for Kunnskapsdepartementet for mer om dette.

Forslagene i kapittel 7 innebærer ikke realitetsendringer og har ingen budsjetteffekter.

9. Utkast til forskrift om endringer i forskrift om utdanningsstøtte

Forskrift om endring i forskrift om utdanningsstøtte

Fastsatt av Kunnskapsdepartementet dd.mm.2022 med hjemmel i lov 3. juni 2005 nr. 37 om utdanningsstøtte (utdanningsstøtteloven) §§ 3, 4, 5, 6 og 7

I

I forskrift 15. april 2020 nr. 798 om utdanningsstøtte gjøres følgende endringer:

§ 7 skal lyde:

§ 7 Lån og stipend til utenlandske statsborgere som tar utdanning i Norge

En utenlandsk statsborger som har lovlig opphold og tar utdanning i Norge, har rett til lån og stipend på samme vilkår som norske statsborgere når søkeren oppfyller ett av følgende vilkår:

- a. *Søkeren har permanent oppholdstillatelse.*
- b. *Søkeren har opphold på grunnlag av beskyttelse, sterke menneskelige hensyn eller særlig tilknytning til riket.*

- c. Søkeren har opphold etter utlendingsloven § 113 eller § 114, jf. § 110 som familiemedlem til en EØS-borger med annet oppholdsgrunnlag i Norge enn studier.
- d. Søkeren *har opphold* på grunnlag av familieinnvandring med norsk eller utenlandsk statsborger med et annet oppholdsgrunnlag i Norge enn studier, *eller søkeren har fortsatt opphold på selvstendig grunnlag etter utlendingsloven § 53.*
- e. Søkeren er gift, samboer med felles barn eller partner med norsk statsborger, og begge bor i Norge.
- f. Søkeren har i en opptjeningsstid på minst 24 måneder hatt sammenhengende fulltidsarbeid i Norge, vært bosatt i og betalt skatt til Norge. Søkeren skal ha hatt oppholdstillatelse som arbeidstaker i opptjeningsstiden. Det skal ikke være opphold *i opptjeningsstiden eller mellom opptjeningsstiden og perioden med lån og stipend. Det kan likevel gjøres unntak for opphold på inntil 1 år ved sykdom eller fødsel.*
- g. Søkeren har i en opptjeningsstid på minst 36 måneder *vært bosatt i og vært i utdanning i Norge og bestått utdanning tilsvarende 3 års fulltidsutdanning. Det skal ikke være opphold i opptjeningsstiden eller mellom opptjeningsstiden og perioden med lån og stipend. Det kan likevel gjøres unntak for opphold på inntil 1 år ved sykdom eller fødsel. Søkeren kan i opptjeningsstiden ikke ha mottatt støtte til utdanningen fra offentlige utdanningsstøtteordninger eller norske offentlige støtteordninger for utvikling.*

§ 8 første ledd tredje punktum skal lyde:

EØS-borgere eller EFTA-borgere som har blitt ufrivillig *arbeidsledige, blir* likevel regnet som arbeidstakere.

§ 14 oppheves.

§ 35 skal lyde:

§ 35 *Utdanninger i utlandet som ikke gir rett til lån og stipend*

Følgende utdanninger i utlandet gir ikke rett til lån og stipend:

- a. flygerutdanning utenfor Norden
- b. flygerutdanning i Norden ved andre læresteder enn offentlige høyskoler eller universiteter
- c. helsefaglig utdanning i et fagområde som ikke er et lovregulert yrke *etter lov om helsepersonell § 48*
- d. *jordmor-, medisin-, provisorfarmasøyt-, sykepleier-, tannlege- eller veterinærmedisinutdanning som tas i land utenfor EØS, Sveits, Storbritannia, USA, Canada, Australia og New Zealand. En søker som våren 2022 eller tidligere startet i en helsefaglig utdanning som ga rett til lån og stipend, har rett til å fullføre denne utdanningen med lån og stipend.*

§ 46 bokstav a skal lyde:

- a. lån og stipend til skolepenger etter §§ 86 til 89 blir utbetalt i sin helhet første semester dersom lærestedet krever hele skolepengebeløpet innbetalt ved starten av studieåret

§ 47 tredje ledd ny bokstav d skal lyde:

- d. *rekrutteringsstipend til utvekslingsopphold i utvalgte land.*

§ 47 nytt fjerde ledd skal lyde:

Det gjøres unntak fra kravet om 3 måneder i andre og tredje ledd hvis søkeren må avbryte utdanningen på grunn av sykdom og hvis søkeren oppfyller vilkåret i § 38 første ledd bokstav b.

§ 50 andre ledd oppheves. Nåværende tredje, fjerde og femte ledd blir nye andre, tredje og fjerde ledd.

§ 86 fjerde ledd oppheves. Nåværende femte ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 87 andre og tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir nytt andre ledd.

§ 88 femte ledd oppheves. Nåværende sjette ledd blir nytt femte ledd.

Ny § 89 a skal lyde:

§ 89 a Dekning av skolepenger til nettstudier i EØS-land

En søker som tar en utdanning som bare foregår på nett ved et lærested i et annet EØS-land enn Norge, og som omfattes av § 28, har i studieåret 2022–2023 rett til lån til dekning av skolepenger på inntil XX XXX kr. Søkeren har ikke rett til andre lån eller stipend.

Søkere som tar utdanning som varer 6 måneder eller mindre per studieår, har rett til halv sats.

§ 90 ny overskrift skal lyde:

§ 90 Beregning av lån og stipend til skolepenger

Ny § 92 a skal lyde:

§ 92 a Rekrutteringsstipend til utvekslingsopphold i utvalgte land

En søker som i Brasil, Russland, India, Kina, Sør-Afrika, Japan eller Sør-Korea tar et utvekslingsopphold som er en godkjent del av en universitets- og høyskoleutdanning som søkeren har begynt på i Norge, har, i tillegg til basislånet, rett til et stipend i inntil 10 måneder. For studieåret 2022-2023 er stipendet på inntil 2 500 kr per måned.

II

Endringene trer i kraft 15. april 2022, med virkning fra 16. august 2022.